

“Aksiyadorlik jamiyatlarini tuzish va ular faoliyatini huquqiy tartibga solinishi”

Qashqadaryo viloyati yuridik texnikumi o‘qituvchisi Baxtiyorov

Jamoliddin Baxtiyor o‘g‘li 3-darajali yurist

jamoliddinturk@gmail.com

Annotatsiya: Aksiyadorlik jamiyatlari tushunchasi va ularning shakllari, aksiyadorlik jamiyatini tuzish usullari va tartibi, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini olib borish va tugatish tartibi, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini huquqiy tartibga solinishini takomillashtirish yo‘llari bo‘yicha tadqiqot ishlari va chet-el olimlarining fikri va mulohazalari o‘rganib chiqilib amalga oshirilgan ishlar tahlili bo‘yicha qo‘shimcha taklif va tavsiyalar keltirilib o‘tilgan.

Mavzuning dolzarbligi. Kuchli huquqiy davlatdan kuchli demokratik jamiyat sari dadil odimlayotgan respublikamizda jamiyatning barcha sohalarini isloh qilish borasida bir qator o‘zgarishlar amalga oshirilmoqda. Lekin har qanday siyosiy o‘zgarish, u qanchalik ijobiy maqsadlarni ko‘zlamasin, jamiyat barqaror iqtisodiyotga asoslanmas ekan, u hech qanday samara bermaydi. Shu sababli ham mamlakatimizda siyosiy sohadagi erkinlashtirish bilan bir qatorda, iqtisodiyotni erkinlashtirish va buning natijasida vujudga keladigan munosabatlarni tartibga solishning huquqiy mexanizmini yaratish, sohadagi qonunchilikni takomillashtirish ishlari olib borilmoqda. Ayniqsa, davlat tasarrufidan chiqarish va xususiy lashtirish, ishlab chiqarish, ish bajarish va xizmat ko‘rsatish sohalarini takomillashtirish, aholining mulkka bo‘lgan munosabatini o‘zgartirish, shuningdek xususiy mulkdor shu jumladan, aksiyadorlar qatlamini vujudga keltirish, aksiyadorlik jamiyatlarini tuzish, ularni samarali boshqarish, faoliyatini to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish va tugatishni huquqiy tartibga solish borasida bir qator ijobiy ishlar qilinmoqda.

Aksiyadorlik jamiyati tushunchasi uzoq o‘tmishga ega hisoblanadi. Bu tushuncha rim xususiy huquqida ham mavjud bo‘lgan va hozirgacha mavjud. Aksiyadorlik jamiyatlarining huquq subyekti sifatida shakllanishi esa o‘rta asrlarga borib taqaladi. ¹Mamlakatimiz hududida esa XIX asr oxirlari XX asr boshlarida

¹ “Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatining huquqiy asoslari” maqola – Toshkent, 2012-yil

aksiyadorlik jamiyati unsurlarini o‘zida mujassamlagan yuridik shaxslar tashkil etila boshlandi.

Hozirgacha turli huquqshunos olimlar tomonidan aksiyadorlik jamiyati tushunchasiga ta’riflar berib o‘tilgan. Ular ichida eng maqbul ta’rif quyida kelirib o‘tilgan:

Aksiyadorlik jamiyati – ustav fondi jamiyatning aksiyadorlarga nisbatan majburiyatlarini tasdiqlovchi muayyan miqdordagi aksiyalarga taqsimlangan xo‘jalik yurituvchi sub’ekt hisoblanadi.² Jamiyat qonun hujjatlarida taqiqlanmagan faoliyatning har qanday turlarini amalga oshirish chog‘ida huquqlarga ega bo‘ladi va majburiyatlarni o‘z zimmasiga oladi.

Jamiyat qonun hujjatlarida man etilmagan va ta’sis hujjatlarida ko‘rsatilmagan istalgan faoliyat turi bilan qonun hujjatlarida belgilangan tartibda shug‘ullanishi mumkin. Shuningdek, aksiyadorlik jamiyatining asosiy maqsadi daromad olishni ko‘paytirish maqsadida olingan foydani qayta moliyalashtirishga yo‘naltirishdan iboratdir. Jamiyat muassislari ta’sis hujjatlarida faoliyatning asosiy turlarinigina sanab o‘tishga haqlidir.³

Aksiyadorlik jamiyatining ustavida tegishli huquq nazarda tutilgan taqdirdagina, aksiyador majburiy ko‘rsatma berish huquqiga ega bo‘ladi. Jamiyat uchun majburiy ko‘rsatmalar berish huquqiga ega bo‘lgan aksiyador jamiyatning muayyan harakatni amalga oshirishi oqibatida nochor (bankrot) bo‘lib qolishini oldindan bilib, o‘z huquqidan uning ana shunday harakatni amalga oshirishini ko‘zlab foydalangan holdagina jamiyatning nochorligi (bankrotligi) aksiyadorning harakatlari tufayli vujudga keltirilgan deb hisoblanadi.⁴

Davlat va uning organlari jamiyat o‘z zimmasiga olgan majburiyatlar yuzasidan javobgar bo‘lmaydilar, xuddi shuningdek jamiyat ham davlat va uning organlari olgan majburiyatlar yuzasidan javobgar bo‘lmaydi.

Aksiyadorlik jamiyati ochiq yoki yopiq bo‘lishi mumkin. Ochiq aksiyadorlik jamiyatining muassislari tarkibiga kiruvchilarning eng kam soni cheklanmaydi,

² “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonun – Toshkent, 1996-yil.

³ “Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatining huquqiy asoslari” maqola – Toshkent, 2012-yil

⁴ “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonun – Toshkent, 1996-yil.

yopiq aksiyadorlik jamiyatining muassislari esa kamida uch shaxsdan iborat qilib belgilanadi. Jamiyatning har bir muassisi uning aksiyadori bo‘lishi lozim.⁵

Qatnashchilari o‘zlariga tegishli aksiyalarini o‘zga aksiyadorlarning roziligisiz boshqa shaxslarga berishi mumkin bo‘lgan aksiyadorlik jamiyati ochiq aksiyadorlik jamiyati deb hisoblanadi. Ochiq aksiyadorlik jamiyati o‘zi chiqarayotgan aksiyalarga ochiq obuna o‘tkazishga va qonun hujjatlarining talablarini hisobga olgan holda ularni erkin sotishga haqlidir. Ochiq aksiyadorlik jamiyati o‘zi chiqarayotgan aksiyalarga yopiq obuna o‘tkazishga haqli, jamiyat ustavida va qonun hujjatlarida yopiq obunani o‘tkazish imkoniyati cheklab qo‘yilgan hollar bundan mustasno. Ochiq aksiyadorlik jamiyati aksiyadorlarining soni chegaralanmaydi.

Aksiyadorlik jamiyatlarini tuzish ikki xil usulda bo‘ladi. Bular jamiyatni yangidan ta‘sis etish yoki mavjud yuridik shaxsni qayta tashkil etish yo‘li bilan tuzilishi mumkin.⁶

Jamiyatni ta‘sis etish yo‘li bilan tuzish muassislarning (muassisning) qaroriga muvofiq amalga oshiriladi. Jamiyatni ta‘sis etish to‘g‘risidagi qaror ta‘sis yig‘ilishi tomonidan qabul qilinadi. Jamiyat bir shaxs tomonidan ta‘sis etilgan taqdirda jamiyatni ta‘sis etish haqidagi qarorni shu shaxsning yolg‘iz o‘zi qabul qiladi.

Jamiyat muassislari uni tuzish to‘g‘risida o‘zaro ta‘sis shartnomasini imzolaydilar, shartnomada ularning jamiyatni ta‘sis etish borasida birgalikda faoliyat ko‘rsatish tartibi, jamiyat ustav fondining miqdori, muassislar o‘rtasida joylashtirilishi kerak bo‘lgan aksiyalarning turlari, ular uchun to‘lanadigan haq miqdori va bu haqni to‘lash tartibi, muassislarning jamiyatni tuzishga doir huquq va majburiyatlari belgilab qo‘yiladi.

Ta‘sis yig‘ilishida quyidagi ishlar qilinadi:

- aksiyadorlik jamiyatini ta‘sis etish to‘g‘risida qaror qabul qiladi va uning ustavini tasdiqlaydi;

- aksiyalarga ortiqcha obunani qabul qiladi yoki rad etadi. Aksiyalarga ortiqcha obuna qabul qilingan taqdirda ustav fondi tegishli ravishda ko‘paytiriladi;

⁵ “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida” O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi plenumining qo‘shma qarori – Toshkent, 2009-yil

⁶ “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini qo‘llashning ayrim masalalari haqida” O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi plenumining qo‘shma qarori – Toshkent, 2009-yil

•ta'sis etish jarayonida muassislar tomonidan tuzilgan shartnomalarni tasdiqlaydi;

- chiqarilayotgan aksiyalar turlarini hamda ularning sonini belgilaydi;
- jamiyatning kuzatuv kengashini, taftish komissiyasini saylaydi;
- jamiyatning ijroiya organini tuzadi (saylaydi, tayinlaydi).⁷

Ta'sis yig'ilishida ovoz berish muassislar qo'shgan hissalariga muvofiq o'tkaziladi. Ta'sis yig'ilishi qarorlarni oddiy ko'pchilik ovoz bilan qabul qiladi. Ta'sis shartnomasini o'zgartirish to'g'risidagi qarorlar qabul qilinayotgan hollar bundan mustasnodir, bunda barcha muassislarning roziligi talab etiladi. Davlat korxonasi aksiyadorlik jamiyatiga aylantirilayotganda ta'sis yig'ilishi o'tkazilmaydi.

Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini huquqiy tartibga solinishini takomillashtirish yo'lida quyidagi ishlarni amalga oshirish kerak deb hisoblayman:

1. FKning 64-moddasiga ko'ra, aksiyadorlik jamiyatining firma nomida jamiyatning nomi hamda bu jamiyat aksiyadorlik jamiyati ekanligi o'z ifodasini topishi kursatilgan, lekin amaliyotda aksiyadorlik jamiyatlari “hissadorlik jamiyati”, “aksiyali jamiyat”, “aksionerlik jamiyati”, “hissali jamiyat” tarzida davlat ro'yxatidan o'tish holatlari hamon kuzatilmoqda. Bu holat FKning atamalarinnng bir xilligi bilan bog'lik talablarini buzish deb baholanishi mumkin. Ushbu muammoni bartaraf etish uchun “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi qonunning 3-moddasi 1-qismi quyidagicha mazmunda bayon etilsa, maqsadga muvofiq bular edi: “Aksiyadorlik jamiyatining to'liq firma nomi, agar jamiyat ochiq aksiyadorlik jamiyati shaklida tuzilayotgan bo'lsa, jamiyatning to'liq nomini va "ochiq aksiyadorlik jamiyat" so'zlarini o'z ichiga olishi kerak. Ochiq aksiyadorlik jamiyatining qisqartirilgan firma nomi uning to'liq yoki qisqartirilgan nomi hamda “ochiq aksiyadorlik jamiyat” degan so'zlarni yoki “OAJ” abbreviaturasini o'z ichiga olishi kerak. Agar jamiyat yopiq aksiyadorlik jamiyati shaklida tuzilayotgan bo'lsa, jamiyatning to'liq nomini va "yopiq aksiyadorlik jamiyat" so'zlarini o'z ichiga olishi kerak. Yopiq aksiyadorlik jamiyatining qisqartirilgan firma nomi uning to'liq yoki qisqartirilgan nomi hamda "yopiq

⁷ “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi qonun – Toshkent, 1996-yil.

aksiyadorlik jamiyat" degan soʻzlarni yoki "YoAJ" abbreviaturasinn oʻz ichiga olishi kerak”.

2. Qaram xoʻjalik jamiyatlarini nomlashda FK hamda “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonun oʻrtasida farq mavjud. FKning 68-moddasida “qaram xoʻjalik jamiyati” tushunchasi ishlatilgan boʻlsa, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonunning 9- moddasida “tobe xoʻjalik jamiyati” iborasi qoʻllanilgan. “Qaram” va “tobe” soʻzlari sinonim soʻzlar sifatida koʻrinsada, biroq ularning mazmun-mohiyati muayyan darajada bir-biridan farqlanishini hisobga olib, fikrimizcha, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonunning 9-moddasida ishlatilgan “tobe” soʻzi “qaram” atamasi bilan almashtirilsa maqsadga muvofiq boʻlar edi.

3. “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonunda muassislarning huquqiy holatini bevosita tartibga soluvchi uchta modda mavjud boʻlib, ularda muassislarning huquq va majburiyatlari deyarli toʻliq oʻz ifodasini topmagan. Shu sababli ham qonunga "Muassislarning huquq va majburiyatlari" degan yangi bob kiritilishi, unda muassislarning huquq va majburiyatlarini belgilovchi moddalar toʻliq oʻz ifodasini topishi maqsadga muvofiq.

4. Aksiyadorlik jamiyatlarining maxsus turi sifatida xoldinglar, investitsiya va xususiylashtirish investitsiya fondlarini eʼtirof etish hamda umumiy asosda ushbu holat “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonunda ham oʻz ifodasini topishi lozim.

5. Xoldinglar AJning maxsus turi sifatida murakkab tuzilmaga ega boʻlganligi sababli, uning huquqiy maqomi bir nizom asosida tartibga solinishi maqsadga muvofiq emas. Shu sababdi “Xoldinglar toʻgʻrisida”gi qonun qabul qilinishi lozim.

6. “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonunning 20-moddasining 2-qismi quyidagi tahrirda bayon qilinishi maqsadga muvofiqdir: “Ustav fondining jamiyat ustavida nazarda tutilgan qismining 50 foizi davlat roʻyxatidan oʻtkazilgandan soʻng, Oʻttiz kun ichida toʻlab boʻlinishi vo qolgan 50 foizi birinchi moliya yili davomida toʻlanishi lozim”. “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish toʻgʻrisida”gi qonunning 20-moddasiga quyidagi tahrirdagi 3-qism kiritilishi

maqsadga muvofiqdir: “Bir yil ichida ustav fond to‘liq shakllantirilmasa, tulanmagan qism jamiyat ixtiyoriga o‘tadi. Buning natijasida ustav fond miqdori ushbu qonunning 20-moddasi 1-qismida belgilangan miqdordan kamayadigan bo‘lsa, jamiyat boshqa tashkiliy huquqiy shaklga aylantirilishi yoki belgilangan tartibda tugatilishi lozim”.

7. “Kuzatuv kengashi” atamasi “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunning 81-moddasi hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 19 apreldagi 189-sonli qarori va u bilan tasdiqlangan “Aksiyadorlik jamiyatining Kuzatuvchi kengashi to‘g‘risida”gi Namunaviy Nizomda “kuzatuvchi kengash” tarzida qo‘llanilgan. Qonunda qo‘llanilgan atama ustuvor hisoblanadi, shuning uchun qaror va nizomda ham “kuzatuv kengashi” atamasini qo‘llash maqsadga muvofiq bo‘ladi.

8. Tadqiqot ishida aksiyadorlik jamiyatlarining ustav fondi uning mulkining asosiy negizini tashkil etishini inobatga olib, kelajakda kreditorlarning manfaatlarini himoya qilish maqsadida, ustav fondiga ulush sifatida kiritiladigan nomoddiy ne‘matlarning miqdori ko‘pi bilan umumiy kiritiladigan kapitalning 30%dan oshmasligi lozimligi qonunda belgilanib quyilishi maqsadga muvofiqligiga alohida e‘tibor qaratiladi. Zero jamiyat asosiy ustav fondining katta qismini nomoddiy qo‘rinishdagi ulush tashkil etadigan bo‘lsa, kreditorlar manfaatini ta‘minlash imkoniyati pasayishi mumkin. Shu sababli fikrimizcha, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunning 19-moddasi "Aksiyadorlik jamiyati ustav fondidagi nomoddiy ulushlarning umumiy miqdori ustav fondining 30 foizidan oshmasligi lozim" tarzidagi 3-qism bilan to‘ldirilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

9. AJning huquq sub‘ekti sifatida tugatilish davri oralig‘ida tugatuvchi yoki tugatish komissiyasi jamiyatni boshqarar ekan, unda ma‘lum bir muddat davomida boshqaruv funksiyasi mavjud bo‘ladi. Tugatuvchi yoki tugatish komissiyasining huquqiy maqomi bilan bog‘lik masalalar qonunda va boshqa qonun hujjatlarida tarqoq holda ekanligi yoki umuman belgilanmaganligi bois, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunning VII-bo‘limi (jamiyatni boshqaruvchi organlar)ga alohida tugatish komissiyasi, tugatish komissiyasi vakolatlari, tugatish komissiyasini saylash, tugatish komissiyasi majlislari, tugatish komissiyasining javobgarligi, degan moddalarni kiritish maqsadga muvofiqdir.

10. O‘zbekiston Respublikasining “‘Mul‘chilik to‘g‘risida”gi qonunining 14-moddasida aksiyadorlik jamiyatlari atamasi “aksiyali jamiyat” tarzida ifodalangan. “Aksiyali jamiyat” atamasi aksiyadorlik jamiyatining asl ma‘nosini o‘zida ifodalamaydi, uning lug‘aviy ma‘nosi “aksiyaga ega bo‘lgan jamiyat” bo‘lib, “aksiyadorlik jamiyati”ning lug‘aviy ma‘nosi esa “aksiya egalari bo‘lgan aksiyadorlarning jamiyati”dir. Shu sababli qonundagi mazkur tushuncha “aksiyadorlik jamiyati” tarzida o‘zgartirilsa, maqsadga muvofiq bo‘lar edi.

11. Aksiyadorlarning mulkni bevosita tasarruf qilish bo‘yicha o‘z huquqlarini boshqaruv organiga o‘tkazgani manfaatlar ziddiyatini keltirib chiqarishi mumkin, chunki mulkdorlar iloji boricha ko‘proq daromad olishdan manfaatdor bo‘lsalar, boshqaruvchilari ham kompaniya boshqaruvida o‘z manfaatlariga ega. Agentlik muammosining ziddiyatli salbiy tomonlarini quyidagi yo‘llar bilan hal etish mumkin: ijro organi faoliyatini kompaniya daromadi va boshqa iqtisodiy ko‘rsatqichlariga bog‘liq holda rag‘batlantirish tartibini huquqiy jihatdan belgilab berish; kompaniya ijro organi a‘zolarining noqonuniy xatti-harakatlari yoki harakatsizligi oqibatida korporatsiya hamda uning ishtirokchilariga zarar yetkazilgan holatlarda ijro organi a‘zolarining aniq jinoiy va moddiy javobgarligini nazarda tutuvchi samarali me‘yorlarni ishlab chiqish.

12. Kompaniya boshqaruvi faoliyatining doimiy va sifatli monitoringini yuritish aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatining umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Negaki, umumiy yigilish aksiyadorlik jamiyatining oliy boshqaruv organi bo‘lsa-da, kompaniyaning iqtisodiy taqdiri va aksiyadorlar manfaatlarini ta‘minlash masalalari ko‘p hollarda aynan kuzatuv kengashining to‘g‘ri harakati, tajribasi, insofli faoliyat ko‘rsatishi va a‘zolarining faolligiga bog‘liq bo‘ladi. Shu munosabat bilan, “Aksiyadorlik jamiyati va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuniga 821-moddani kiritish orqali kuzatuv kengashining mustaqil a‘zolari institutini ishlab chiqish va amalga kiritish, shuningdek, mazkur qonun 83-moddasida kompaniyaning boshqaruvi faoliyati ustidan doimiy va sifatli monitoringni amalga oshirish maqsadida kuzatuv kengashi tarkibiga mustaqil a‘zolari saylash huquqini belgilash lozim.

13. Minoritar aksiyadorlar huquqlari himoya qilinishini ta‘minlash maqsadida kompaniyani boshqarish masalalarida ularning to‘liq ishtirok etish jarayonini qayta ko‘rib chiqish taklif qilinmoqda. Xususan, “Aksiyadorlik jamiyati va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston

Respublikasi qonunining 66-80-moddalarida telekommunikatsiya vositalari (shu jumladan, Internet tarmog‘i) va elektron byulletenlar orqali sirtidan ovoz berish imkoniyatini o‘rnatish lozim.

14. Minoritar aksiyadorlar huquqlarini himoya qilishni kuchaytirish maqsadida “Aksiyadorlik jamiyati va aksiyadorlarniig huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonunining 72-moddasi 1-qismida nazarda tutilgan, aksiyadorga aksiyadorlarning navbatdan tashqari umumiy yig‘ilishini chaqirish huquqiga ega bo‘lish, shuningdek, “Aksiyadorlik jamiyati va aksiyadorlarniig huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonunining 88-moddasi 4-qismida nazarda tutilgan, jamiyat tomonidan yetkazilgan zararni undirish bo‘yicha da‘vo ko‘zgatish uchun talab qilinadigan ovozlar sonini kamaytirishni taklif etamiz. Shu bilan birga, aksiyadorlarning yillik umumiy yigilishini o‘tkazmaganlik uchun mansabdor shaxslarning aniq, javobgarligini o‘rnatish ham taklif etimiz. Chunki, aynan aksiyadorlarniig umumiy yigilishi organi orqali aksiyadorlar o‘z huquq va qonuniy manfaatlarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Xulosa

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, ushbu kurs ishida aksiyadorlik jamiyatlarini tuzish va ularning faoliyatini tartibga solishning huquqiy jihatlari atroflicha ko‘rib chiqildi. Aksiyadorlik jamiyatlari dunyo iqtisodiyotida yetakchi o‘rinni egallaydi va hozirda mamlakatimizda bozor munosabatlari qaror topayotgan hozirgi sharoitda yuridik shaxs hisoblangan yirik xo‘jalik yurituvchi subyektlarni tashkil etishda katta ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini tartibga solishda ko‘plab normativ-huquqiy hujjatlar bor, lekin ularda ham ko‘plab kamchiliklar va muammoli masalalar bor. Misol uchun, qonunda bo‘yicha, aksiyadorni u tomonidan jamiyat oldidagi majburiyatlar buzilganligi, uning aksiyadorlar yig‘ilishiga kelmasligi yoki unda qatnashishni rad etganligi, aksiyadorlik jamiyati bilan uzoq vaqt aloqada bo‘lmaganligi kabi asoslar bo‘yicha aksiyadorlar reestridan chiqarish mumkin emas. Ushbu asoslar bo‘yicha berilgan da‘volarni sudlar rad etishlari zarur. Mening fikrimcha bu taqiq noto‘g‘ri, chunki aksiyadorning bu harakatlari aksiyadorlik jamiyatini kelajakdagi yutuqlarga erishishiga to‘sqinlik qilsa, uni bo‘yicha aksiyadorlar reestridan chiqarish imkoniyati aksiyadorlik jamiyatiga berilishi kerak.

Yuqoridagi paragraflarda sanab o‘tilgan takliflarning amaliyotda joriy etilishi aksiyadorlik jamiyatlarini huquqiy tartibga solish tizimini takomillashtirishga, qonunchilik bilan bog‘liq muammolarni samarali yechishga, aksiyadorlik jamiyati barcha ishtirokchilari, birinchi navbatda aksiyadorlarning, ayniqsa minoritar aksiyadorlarni huquqlarini himoya qilish, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi aksiyadorlik jamiyatlarining chet el sarmoyadorlari uchun jozibadorligini oshirish, mamlakatimiz iqtisodiyotining turli sohalariga yanada keng sarmoya oqimini jalb etishga yordam beradi.

Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi T.2012
2. O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi T.2011
3. «Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida»gi qonun, - T.: 1996
4. «Qimmatli qog‘ozlar va fond birjasi to‘g‘risida»gi qonun – T.
5. «Qimmatli qog‘ozlar bozori faoliyati mexanizmi to‘g‘risida»gi qonun, -T.
6. «Qimmatli qog‘ozlar bozorida depozitariylar faoliyati to‘g‘risida»gi – T.
7. «Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi qonuni – T.
8. Aksiyadorlik jamiyati aksiyadorlari reestri to‘g‘risidagi Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Davlat mulki qo‘mitasi tomonidan 1996 yil 15 avgustda tasdiqlangan, O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 1996 yil 16 avgustda 274-raqam bilan ro‘yxatga olingan).
9. Aksiyadorlar umumiy yig‘ilishi to‘g‘risidagi namunaviy Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 22 avgustdagi 361-sonli qaroriga 1-ilova).
10. Aksiyadorlik jamiyatining ijroiya organi to‘g‘risidagi namunaviy Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 22 avgustdagi 361-sonli qaroriga 3-ilova).
11. Aksiyadorlik jamiyatida affillangan shaxslar haqida, ularning hisobini yuritish va axborotini yoritish tartibi to‘g‘risidagi Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2003 yil 29 yanvarda 1212-raqam bilan ro‘yxatga olingan).

12. Aksiyadorlik jamiyati kuzatuv kengashi to‘g‘risidagi namunaviy Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 19 apreldagi 189-sonli qaroriga 1-ilova).

13. Aksiyadorlik jamiyatida davlatning ishonchli vakili to‘g‘risidagi Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 19 apreldagi 189-sonli qaroriga 2-ilova) bilan tartibga solinadi.

Kitoblar, monografiyalar va darsliklar

1. Zokirov I.B. Fuqarolik huquqi. Darslik. (Umumiy qism). – T.: TDUI, 2006.
2. Hojiakbar Rahmonqulov, Ikrom Zokirov, Foziljon Otaxonovlarning umumiy tahriri ostida. Fuqarolik huquqi. Darslik(I qism). – T.: TDUI, 2007.
3. R.A. Muhitdinov. O‘zbekiston Respublikasi yuridik ensiklopediyasi. – T.: Adolat,2010. – 704 b.
4. Гражданское право. Ч.2. под.ред. А.П.Сергеева, Ю.К.Толстого. – М.: Проспект. 2005
5. Yuldashev J.I. “Aksiyadorlik jamiyati ustav fondining fuqarolik-huquqiy masalalari // TDYuI Yosh olimlar ilmiy to‘plami. - Toshkent. TDYuI, 2002. - № 1 - B. 70-74.
6. Yuldashev J.I. “Aksiyadorlik jamiyatlarini davlat ro‘yhatidan o‘tkazish. II Xo‘jalik va huquq”. - Toshkent, 2003. - № 6. - B. 38-41.
7. Yuldashev J.I. “Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarishni tashkil etishning tashkiliy-huquqiy shakli sifatida aksiyadorlik jamiyatlarini qo‘llash”

Jurnal va gazeta maqolalari

1. Ne‘mat Xattabov, “Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatining huquqiy asoslari” O‘zA, 25.01.2008
2. “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyador kafolatlari kuchaytirilmoqda” – Admin, 4-mart 2014-yil